

Секція конституційне право; муніципальне право; держане будівництво та місцеве самоврядування

*Бєлов Олександр Романович
здобувач 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності D8 Право
МДПУ імені Богдана Хмельницького*

*Скребовська Світлана Вікторівна
асистент кафедри права
МДПУ імені Богдана Хмельницького*

ВІЙСЬКОВИЙ ОБЛІК В УКРАЇНІ: ПРАВО І ОBOB'ЯЗОК ГРОМАДЯНИНА

Військовий облік є складовою системи оборони держави та визначає порядок фіксації, збереження й оновлення даних про громадян, які зобов'язані до проходження військової служби. Він забезпечує належну організацію мобілізованих ресурсів, ведення Єдиного державного реєстру громадян та дозволяє державі ефективно планувати заходи у сфері національної безпеки й оборони.

Для громадянина України – військовий облік виступає формою реалізації його конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни (стаття 65 Конституції України), що поєднує юридичні права та передбачені законом обов'язки. Проте далеко не кожен громадянин свідомо та добросовісно ставиться до виконання свого обов'язку із захисту Вітчизни. У зв'язку з чим страждають інтереси суспільства та держави. Тому, актуальним питанням постає вирішення проблеми належного ведення військового обліку, визначення механізмів адміністративно-правового впливу на поведінку громадян щодо виконання ними обов'язків військовозобов'язаного [4]. За таких обставин, дослідження правових засад військового обліку та його місце в системі оборонного законодавства дає можливість визначити зміст та взаємозв'язок відповідних правових норм, а також окреслити специфіку їх застосування [3].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1487 від 30 грудня 2022 р. були визначені нормативні засади організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних і резервістів та сформоване правове підґрунтя для чіткої взаємодії громадян з органами, що ведуть військовий облік.

Аналізуючи Додаток 2 Постанови [1], військовозобов'язані мають наступні обов'язки, зокрема вони повинні: перебувати на військовому обліку за місцем проживання або місцем роботи чи навчання; прибувати за викликом ТЦК, органів СБУ та розвідувальних органів; проходити медичний огляд та лікування за рішенням відповідних комісій; проходити підготовку, військову службу та службу в резерві, що забезпечує швидке реагування у період загроз; повідомляти про оновлення та зміну персональних даних у 7-денний термін; повідомляти про втрату військово-облікового документа; періодично перевіряти дані для усунення неточностей, помилок в реєстрі; у разі підстав на відтермінування служби, подавати документи у встановлений термін; прибувати до призовної дільниці в десятиденний строк, з дня початку відповідного чергового призову на базову військову службу, визначеного указом Президента України та інше.

Враховуючи вищенаведений перелік зобов'язань, для полегшення військового обліку, Кабінет Міністрів України затвердив Постанову про порядок реалізації експериментального проекту щодо автоматичного взяття на військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів [2]. Прийняття таких оновлень дозволяє перевести військовий облік в електронний формат для ефективності та прозорості. Ведення електронних документів зменшує паперову роботу, дозволяє швидше оновлювати дані, отримувати електронне направлення на ВЛК та створювати цифровий військово-обліковий документ (Резерв-ID) в застосунку Резерв+, а також спрощує взаємодію з ТЦК та СП (Територіальні центри комплектування та соціальної підтримки), підвищує кібербезпеку облікових процесів.

Безперечно, впровадження автоматичного обліку полегшить контроль та зробить невиконання обов'язків більш помітними, з чіткими механізмами відповідальності за їх порушення. Адже, у разі недотримання вищезазначених правил, держава може застосовувати адміністративну відповідальність щодо порушника, у вигляді накладання штрафних санкцій, зокрема недбале зберігання та оновлення документів (Статті 210, 210-1, 211 КУпАП) та кримінальну відповідальність за несвоєчасне прибуття до дільниці, умисному уникненню військового обов'язку (Стаття 114-1 ККУ та 337 ККУ). Кримінальні санкції забезпечують захист оборонного потенціалу держави в умовах загрози.

Отже, військовий облік є ключовим елементом системи обороноздатності держави та важливим інструментом реалізації громадянами свого конституційного обов'язку щодо захисту України. Він поєднує у собі як юридичні права громадян – на належну постановку на облік, достовірність персональних даних, можливість отримання відстрочки чи перегляду облікового статусу, – так і чітко визначені законом обов'язки, від виконання яких залежить ефективність мобілізаційної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кабінет Міністрів України. Постанова від 30 грудня 2022 р. №1487 «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів» (зі змінами від 16.05.2024 № 563, 07.06.2024 № 675, 25.06.2024 № 747, 09.07.2024 № 801, 22.10.2024 № 1217, 15.11.2024 № 1338, 31.12.2024 № 1558, 16.07.2025 № 892, 30.07.2025 № 916, 03.09.2025 № 1111, 25.09.2025 № 1203) // *Офіційний вісник України*, 2023 р., №5. С.140. ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-%D0%BF#n10>

2. Кабінет Міністрів України. Постанова від 5 грудня 2025 р. №1632 «Про реалізацію експериментального проекту щодо автоматичного взяття на військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів» //

Урядовий кур'єр, 2025 р. №254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1632-2025-%D0%BF#Text>

3. Проць І.М., Скриньковський Р.М., Петков С.В. Інститут військового обов'язку у системі права України // *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія Право. Випуск 88: частина 3. С. 28-34

4. Стреляний В. І. Дотримання правил військового обліку як реалізація військового обов'язку громадянами України // *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1 (104), ч. 1. С. 261-269.

Божко Анна Віталіївна
студентка 2 курсу, 2 групи
факультету прокуратури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ, ПРАВОВІ МОДЕЛІ ТА КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Поняття місцевого самоврядування у політичній та правовій науці значною мірою детерміноване обраною державою моделлю його організації, яка, у свою чергу, формується на основі історичного досвіду, національних традицій та наукових концепцій місцевого самоврядування.

Теоретичні концепції місцевого самоврядування виникли як реакція на централізоване управління та прагнення до демократизації. Перша загальновизнана теорія – теорія природних прав вільної громади – з'явилася на початку ХІХ ст., розглядаючи громаду як первинну відносно держави з правом на самостійне існування. Згідно з нею, місцеве самоврядування є автономною публічною владою, з виборними органами, розподілом повноважень на самоврядні та делеговані, без втручання держави в самоврядні питання [1, с. 77].